

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI**

**SAMARQAND VILOYATI XALQ TA'LIM XODIMLARINI QAYTA
TAYYORLASH VA ULARNING MALAKASINI OSHIRISH
HUDUDIIY MARKAZI**

MAKTABGACHA, BOSHLANG'ICH VA MAXSUS TA'LIM KAFEDRASI

**BOSHLANG'ICH SINIF DARSLARIDA HADISLARDAN
FOYDALANISHNING TARBIYAVIIY AHAMIYATI**

*(Umumiy o'rta ta'lim boshlang'ich sinf o'qituvchilari
uchun uslubiy ko'rsatma)*

SAMARQAND - 2020

O.Tuxtayev – Samarqand VXTXQTUMOHM Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim kafedrası o'qituvchisi «Boshlang'ich sinf darslarida hadislardan foydalanishning tarbiyaviy ahamiyati» (*Umumiy o'rta ta'lim boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun ko'rsatma*) Samarqand VXTXQTUMOHM, 2020-yil, 28 bet.

Muharrir: **J.Eshquvvatov** – Samarqand VXTXQTUMOHM Ilg'or tajriba va xalqaro hamkorlik ilmiy-axborot tadqiqotlar bo'limi boshlig'i

Taqrizchilar: **N.Kiyamov** – Sam DU, pedagogika kafedrası dotsenti DsC falsafa doktori.

Z.Qarshiyeva-Samarqand maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Ushbu uslubiy ko'rsatma umumiy o'rta ta'lim boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun mo'ljallangan bo'lib, o'quvchilarning ruhiy taraqqiyotida tarbiya va ta'limning yetakchi o'rni, o'quvchilar tarbiyasida hadislardan foydalanish, o'quvchilar tarbiyasida hadislardan foydalanishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish masalalari yoritilgan bo'lib, undan boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'z darslarini tashkil etishlari mumkin.

Uslubiy ko'rsatma hududiy markaz Ilmiy-uslubiy kengashining 2020 yil 27-iyuldagi 6.3-5 sonli yig'ilish qarori bilan nashr etishga ruxsat berilgan.

KIRISH

Mamlakatimiz taraqqiyotida mustaqillikni mustahkamlashda o'quvchilar tarbiyasining o'zni nihoyatda beqiyosdir. Chunki jamiyat rivojlanishida inson omili muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun mustaqillikning dastlabki kunlaridayoq o'quvchilar tarbiyasiga, ularning ma'naviyatini shakllantirishga alohida e'tibor berila boshlangan.

O'quvchilar tarbiyasida hadislarning roli kattadir. Har bir o'quvchini hadislar orqali milliy g'oya ruhida tarbiyalash hammamiz uchun muqaddas burchdir. Agar "tarbiya" tushunchasining tub ma'nosiga e'tibor beradigan bo'lsak, bu - insonning o'zi va o'z xulqi haqidagi ta'savurning to'g'ri va xolis bo'lishini ta'minlovchi murakkab jarayondir.

Ya'ni, tarbiyalangan odam tarbiyasiz odamdan shunisi bilan farq qiladiki, u o'zini kim ekanini, amalga oshirayotgan kundalik xatti - xarakatlardan tiyadi va nazorat qiladi. Demak, har qanday tarbiyaning bosh me'zoni tarbiyalanuvchida o'zi va o'z fazilatlari haqida to'g'ri tasavvurlarni shakllantirishdan, o'zligini o'z - o'zini anglashdan iborat deyish mumkin. O'quvchi yoshlarimizni o'ktam, jasur, dovyurak qilib tarbiyalash, ularni Vatanni sevish, ona yurt uchun, mustahkamlash, mamlakatni yuksaltirish, yorug` va erkin hayot qurish kabi eng ulug` g'oya uchun har qanday da'vatga shay bo'lishga o'rgatish biz o'qituvchilarning muqaddas burchidir.

Bugun pedagoglarimizning eng muhim vazifasi nima degan savolga bir so'z bilan "Kamil insonni tarbiyalash", deb javob berish mumkin. Biz o'quvchilarimizni har tomonlama "Kamil inson" qilib tarbiyalashimiz uchun juda ko'p hadislardan va boshqa manbalardan foydalanishimiz kerak.

O'quvchi yoshlarni "Kamil inson" qilib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor sohasi deb e'lon qilingan.

Biz o'quvchilarimizni "Kamil inson"lar qilib tarbiyalash uchun ularning qalbida quyidagilarni shakllantira olishimiz kerak:

- fikrlash, ya'ni tafakkur madaniyatini shakllantirish, mushohadaga o'rgatish;
- chuqur bilim va dunyoqarashga ega bo'lish;
- mustaqil fikrlay olish;

– ezgulik va yovuzlik, sog`lom bunyodkor va buzg`unchi g`oyalarni ajrata olish;

– buyuk ajdodlarimizni tarixiy - ma`naviy merosini bilish, ijtimoiy hayot va Vatan ravnaqi yo`lida ulardan foydalanish;

– o`quvchilarda mardlik, g`ayratlilik, shijoatli bo`lish, jasurlik, fidoyilik, vatanparvarlik, bunyodkorlik kabi fazilatlarini kamol toptirish va ularni qatiyat bilan amalda qo`llay olish;

– bezorilik, jangarilik, axloqiy tubanlik, yolg`onchilik, o`g`rilik illatlariga keskin kurasha olishga o`rgatishimiz lozimdir.

O`quvchilarni kelajakda jahon bilan bellasha oladigan o`ktam, dili va tilidan odamlar ozor chekmaydigan, sharqona odob - axloqli, ham jisman, ham aqlan, ham ruhan sog`lom qilib tarbiyalashimiz zarur. Ularni Alisher Navoiy, Ibn Sino, Mirzo Ulug`bek, Amir Temur, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi ulug` bobolarimiz hadislaridan foydalangan holda hayotga fidoyi barkomol insonlar qilib yetishtirish bizning burchimizdir.

O'QUVCHINING RUHIY TARAQQIYOTIDA TARBIYA VA TA'LIMNING YETAKCHI O'RNI

Shaxsning shakllanishi kishilik jamiyati tomonidan yaratilgan ijtimoiy - tarixiy tarbiyani o'zlashtirish, ta'lim va tarbiya berish orqali amalga oshiriladi. Bu har xil faoliyatlarda yuzaga keladi. Ta'lim - tarbiya natijasida bola o'zi yashab turgan jamiyatdagi ijtimoiy sistema bilan aloqaga kirishadi yoki munosabatda bo'la boshlaydi.

Bolaning ijtimoiy tarbiyani o'zlashtirib olishi uzoq davom etadigan murakkab jarayondir. Buning murakkabligi shundaki, o'quvchi bir tomondan, mazmuni va hajmi jihatdan murakkab bo'lgan insoniyat tajribasini, ikkinchi tamondan mana shu tajribani egallash usullarini o'rganadi.

O'quvchilar egallashlari lozim bo'lgan mazmuni tanlash, uning egallab olishga rahbarlik qilish o'qituvchilar tomonidan ta'lim va tarbiya jarayonida amalga oshiriladi.

Bunda o'quvchining ruhiy - fiziologik hususiyatlari va rivojlanish dinamikasini e'tiborga olinadi. Shuning uchun tarbiya va ta'limning mazmuni va shakli o'zgarib murakkablashib boradi, unda ta'sir etish usullari ham o'zgarib turadi.

Tarbiya o'quvchining "Rivojlanish oldi zonasiga" qarab o'zgaradi, ya'ni o'quvchida murakkabroq mazmundagi bilimlarini o'zlashtirib olish imkoniyati tug'iladi. Masalan: 1 - sinfdan kelgan o'quvchi avval asta - sekinlik bilan yozishni va o'qishni, so'ngra o'zlari mustaqil ravshda she'rlar yodlab, matn va hikoyalarni ravon o'qiy oladilar. Kattalarning yordamida qiladigan jismoniy mehnatlarini ham ulg'ayavergan sari o'zi mustaqil bajara oladi. Bola ulg'ayavergan sari mustaqil fikrlash doirasi kengaya boradi va ko'proq nimalarnidir o'rgangisi va bajargisi kelaveradi, shu sababli biz pedagoglar o'quvchilarni maktabga ilk qadamni qo'ygan davrdanoq to'g'ri tarbiya berib, shakllantira borishimiz kerak.

O'quvchining tarbiyasini rivojlantirib borishda tarbiya va ta'lim, bu ishni amalga oshiruvchi pedagog muhim rol o'ynaydi. Bu esa har bir o'quvchining ta'lim va tarbiyasini shakllantirishda ularning javobgarligini oshiradi.

A.S.Makarenko pedagogning o'rni va javobgarligi to'g'risida bunday yozadi: men tarbiyaviy ta'sirning beqiyosligiga ishonaman. O'quvchi yomon tarbiyalangan bo'lsa, bunda ota - ona va pedagog

aybdor deb o'ylayman. Agar o'quvchi yaxshi tarbiya topgan bo'lsa , buning uchun o'zining ota - onasidan, ustozidan, o'zining yoshligidan minnatdor bo'lish kerak.

Tarbiya fangina bo'lib qolmay, balki san`at hamdir, uni egallash uzoq vaqt davom etadi. Doimo o'zini tarbiyalash bilan, ta'lim - tarbiya ilmi va san`atini egallash bilan shug`ullanadigan pedogoggina haqiqiy pedagog bo'la oladi.

Pedagog o'ziga talabchanligi, o'zining har bir xatti - harakatini nazorat qilib borish, o'zining oldiga qo'ygan talablarni muvofaqiyatli amalga oshirishning garovidir.

Bunga quyidagi talablar kiradi:

- Bolaning so'ligini saqlash va mustahkamlash;
- Aqliy qobiliyatlarini o'stirish;
- Jamiyatning milliy madaniyatimizning prinsiplariga mos keluvchi e'tiqod va qarashlarini tarkib toptirish;
- Ona – Vatanga muhabbatni, ijtimoiy faollikni shakllantirish, o'rtoqlik, do'stlik, halollik, mehnatsevarlikni tarbiyalash.
- Allomalarimiz Rizovdin ibn Faxriddin aytadi:
- “Har bir odam va har bir elning saodatli bo'lishiga bosh sabab ilmdir. Ekinlar uchun yomg`ir, sug`orish qanday kerak bo'lsa, odam bolasi uchun ham ilm shu darajada keraklidir.

Bolalarni ilmli, odobli qilib o'stirish ota - onaning va o'qituvchining burchidir” degan

Biz o'quvchilarga hadisi shariflardan, hayotiy bo'lgan voqealardan misollar keltirib tarbiyalab borishimiz kerak. Yoshlikdan o'quvchi qanday ta'lim tarbiya olsa, kelajakda ham olgan tarbiyasiga qarab kun kechiradi, ijobiy tarbiya topib, yaxshi fazilatlar egasi bo'lsa, ota onasiga rahmatlar olib keladi. Yomon tarbiya topib, buzg`unchilik va yomon odatlari ko'p bo'lsa, jamiyatga faqatgina ziyon yetkazib ota – onasiga, tarbiya va ta'lim bergan ustoziga la'nat olib keladi. Shuning uchun biz pedagoglar va ota – onalar birgalikda ish olib, o'quvchilarni ta'lim tarbiyasiga e'tibor bersakgina o'quvchilarni ijobiy tarbiyaga ko'proq yondoshtirgan bo'lardik.

O'QUVCHILAR TARBIYASIDA HADISLARDAN FOYDALANISH

Hadislar xulq - odob, eng ezgu insoniy xislatlar tariqasida ulug'lanib, gunoh sifatidagi illatlar qoralanadi, ya'ni ezgulik, illat, sabr - qanoat, shukronalik kabi axloqiy fazilatlar ulug'lansa insofgarchilik, ta'magirlik, ochko'zlik, nafsu havoga berilish, baxillik, johillik kabi illatlar qoralanadi.

Jamiyatning, inson naslining rivojlanishiga ta'sir e'tuvchi muammolarga ham hadislarda katta e'tibor beriladi.

Hadislarda tozalik va poklikka, umuman ruhiy va jismoniy poklikka katta e'tibor beriladi.

Hadislarda insonning kamolatga erishishi uchun talablar ifoda etilgan bo'lib, bu fazilatlar sirasiga o'zgalarga mehr oqibat ko'rsatish. Saxiylik, ochiq ko'ngillik, ota-ona, kattalar va qarindoshlarga nisbatan muruvvatli bo'lish, ularga g'amxo'rlik qilish, Vatanga muhabbat, mehnat va kasb hunarni ulug'lash, halollik, poklik, do'stlik, oliyjanoblik, rahm - shavqatlilik, kamtarlik, rostgo'ylik va vijdonlilik kabi xislatlar kiritiladi.

Bundan tashqari, insonning o'zini yomon illatlardan tiyishi, yaxshilik sari intilishi kerakligi borasidagi pand nasihatlar ham o'z aksini topganki, bularning barchasi Qur'oni Karimda qayd etilgan ko'rsatmalarga asoslanilgan va koml insonni shakllantirishga asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi.

Shuning uchun biz o'quvchilarni tarbiyasida ko'proq hadislardan foydalanamiz.

O'quvchilarimiz yaxshi tarbiya topib, yaxshi fazilatlarini rivojlantirishi uchun, o'zlaridagi yomon xislatlarni yo'q qilish uchun, yaxshilik nima-yu, yomonlik nima ajrata olish uchun, savobli ishlarni ko'proq qilishga va bir - birovini hurmat qilishga, o'zidan kattalarga birinchi bo'lib salom berishga o'rgata olishimiz kerak.

Biz pedagog o'qituvchilar o'quvchilarimizni 1 - sinfga qabul qilganimizdan boshlab o'quvchilarimizga ta'lim bilan birga tarbiyani ham olib boramiz. Shu tarbiyada biz ko'proq hayotiy misollar va hadislardan misol qilib tushunchalar bersak o'quvchilar ongiga tezroq yetib borishi osonroq bo'ladi.

Biz o'quvchilarning tarbiyasi uchun ko'proq yoshiga mos keladigan hadislarni tanlaymiz va shular asosida tarbiya berib boramiz.

Masalan biz Vatan haqida tushuncha berayotgan bo'lsak "Vatanni sevmok iymondandir" degan hadislarni ishlatamiz va o'quvchilarimizga ma'nosini tushuntirib beramiz.

Biz o'quvchilarimizga ta'lim tarbiya berishda mana bu hadislardan foydalanishimiz mumkin.

-Yaxshilik qilmoqchi bo'lsang avval onangga, yana onangga va yana onangga so'ngra otangga yaxshilik qil deyishadi.

-Bir - birlaringiz bilan salomlashib yuringiz.

-Bir odam uchragan kishiga avval salom bersa u kishi Rasululloh oldida eng yaxshi kishilardan hisoblanadi.

-Boshqalardagi kamchilikni ko'rib, o'zini tuzatgan odam saodatlidir.

-Do'stlik ham meros qoladi, dushmanlik ham.

-Gaplarning yomoni bu – yolg'onchilikdir.

-Halol kasbdan charchab uxlagan odam gunohlari kechirilgan holda turadi.

-Haqiqatni, to'g'ri so'zni tan olmaslik va boshqa kishilarni o'zidan past hisoblashlik kibrdir.

-Hech bir farzand otasining haqqini to'la o'tay olmaydi.

-Ikki narsa borki ko'pchilik ularni qadriga yetmaydi: biri – sog'lik, ikkinchisi – bo'sh vaqt.

-Ilm o'rganish har bir mo'min uchun farzdir. Ilm tolibi uchun hamma narsa, hatto dengizdagi baliqlar ham gunohini so'rab Ollohga istig'for aytadi.

-Ilm sahroda - do'st, hayot charrohalarida - tayanch, yolg'iz damlarda - yo'ldosh, baxtiyor daqiqalarda - rahbar, qayg'uli onlarda - madadkor, odamlar orasida - zeb - ziynat, dushmanlarga qarshi kurashdir.

-Ilmning ofati - uni esdan chiqarmaslik va ilmga rag'bat bo'lmagan kishilarga o'rgatib, uni zoye ketkazmoqlikdir.

-Ishni puxta qilmoq ehtiyotkorlikdir.

-Jahli chiqqan vaqtida ham o'zini tiya oladigan kishi kuchlidir.

-Jannat onalar oyog'i ostida.

-Kimki hayotda tejamkor bo'lsa, zinhor qashshoqlikka tushmaydi.

-Kimki ota – onasining roziligini olgan bo'lsa, unga qanday yaxshi!

Uning umri uzoq bo'ladi.

-Kimning xulqi yomon bo'lsa, o'zi azoblanadi.

-Kishi o'z ota – onasini so'kishi katta gunohdir.

- Odamlar orasini buzadigan chaqimchilikdan saqlaningerlar.
- Odamlarning yaxshisi kishilarga manfati ko'p tekkanidir.
- Taomning barakasi undan oldin va keyin qo'l yuvushdir.
- Tangri saxiydir, saxiylarni do'st tutadi. Axloqi oddiy kishilarni yoqtirib, axloqsizlarni yoqtirmaydi.
- Ga'zabi kelganda uni bosa oladigan kishi eng kuchli odamdir.
- O'z zararingga bo'lsa ham haqni gapir.
- O'zingga yoqqan narsani birovlarga ham ravo ko'r.

Mana bu hadislarni o'quvchilarni ta'lim tarbiyasida foydalansak, har bir o'quvchi yetuk, komil insonlar bo'lib chiqishi mumkin. Hadislarni so'zlab berganimizdan so'ng o'quvchilarni ongiga etib borish uchun, hayotiy misollar bilan kengroq qilib tushuntirib berishimiz kerak.

Biz o'zimizdagi bor bilim va tarbiyalarni o'quvchilarimizning ongiga singdirib borishimiz kerak. Biz pedagoglar ham o'zimiz ustimizda ko'proq ishlab, yanada ko'proq o'qib izlanishimiz kearak va shundagina o'quvchilarimizni o'zimiz hohlaganday kadrlar qilib yetishtirishimiz mumkin.

O'QUVCHILAR TARBIYASIDA HADISLARDAN FOYDALANISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.

Hozirgi kinda ta'lim va tarbiya jarayonida innovatsion texnologiyalar va interaktiv metdlarni qo'llashga qiziqish tobora keng tus olmoqda. Bunday metodlarni qo'llash ta'lim va tarbiyani samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning o'qish motivlarini va hayotga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Innovatsiya (inglizcha innovotsion) yangilik yaratish, yangilikdir. Demak ananaviy va ta'limdagi kabi bir xil shablonlar asosida emas, balki yangiliklar asosida ta'lim va tarbiya jarayonining tasirchanligini oshirishga qaratilgan ish shaklidan foydalanish innovatsiya demakdir.

Shuning uchun biz o'qituvchilar o'quvchilarga ta'lim tarbiya berib borayotganimizda har kuni yangiliklar kiritishga harakat qilishimiz kerak, shundagina biz o'zimiz ko'zlagan maqsadga erishishimiz mumkin. Biz har doimo o'quvchilar tarbiyasida hadislardan juda ko'p foydalanamiz, mana shu hadislarni qo'llayotganimizda innovatsion texnologiyalardan foydalanish juda yaxshi samara beradi.

O'quvchilarimizga dars juda qiziqarli bo'ladi va darsga qatnashish faolligi oshadi. Sinfimizdagi bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar ham, har kunlik yangiliklarni ko'rib darsga qiziqishi ortadi. Dunyoda tarbiyasiz chaqaloq dunyoga keladimi? Tarbiyaga talab qanday bo'layapti?

Hozirgi davrda har tomonlama rivojlangan barkamol insonni tariyalashning maqsad va vazifalari ma'naviy boylikni, axloqiy poklikni, jismoniy mukammallikni o'zida mujassamlashtirgan ijtimoiy faol kishilarni tarbiyalashni taqazo etadi.

Hozirgi yoshlarni har tomonlama rivojlantirish va yetuk kishilar qilib tarbiyalash quyidagilarni o'z ichiga oladi.

1. Yuqori aqliy madaniyat, malakali ijodiy mehnat qila olish qobiliyati.

2. Shaxsning ijtimoiy yetukligi.

3. Faol hayotiy o'l tutish

4. Ma'naviy fazilatga ega bo'lish.

5. Yuqori estetik madaniyat.

6. Mukammal jismoniy kamolatga erishish.

Maktablarda olib boriladigan tarbiya oila bilan uzviy hamkorlikda bolalarni har tomonlama rivojlantirish ishini olib boradi.

- O'quvchilarning sog'ligini saqlaydi va mustahkamlaydi, jismoniy rivojlanishni ta'minlaydi.

- Bilimga qiziqish va qobiliyatlarini rivojlantiradi.

- Vatanga, tabiatga, ona o'lkaga muhabbatni, kattalarga hurmatni, o'rtoqlik va jamoatchilik, xayrixoxlik, xulq madaniyati, mustaqillik, uyushqoqlik va mehnatsevarlikni tarbiyalaydi;

- Estetik tarbiyani amalga oshiradi.

O'quvchilarni tarbiyalashda jismoniy, aqliy, axloqiy, mehnat va estetik tarbiya bo'yicha olib boriladigan ilmiy pedagogik tadqiqotlar, tarbiyalash vazifalarini ularning ruhiy fiziologik imkoniyatlarini e'tiborga olgan holda belgilash zarurligini ilgari suradi. Maktabga kelgandan boshlab o'quvchilar quyidagi vazifalarni amalga oshirishlari kerak.

Jismoniy tarbiya – o'quvchilar sog'ligini mustahkamlash, darslarda aqliy va jismoniy faollikni oshirish, nerv sistemasini asrash, charchash va mayib bo'lishni oldini olishni asosiy harakat turlarini bajarish, ularni ongli o'zlashtirib olib, aniq ado etish.

Axloqiy tarbiya - o'quvchilarda mustaqillikni tarbiyalash, madaniy xulq odatlarni shakllantirish, tengdoshlari va kattalar bilan

munosabatda bo'lish, faoliyat madaniyatini shakllantirish, bolalarning yoshiga xos bo'lgan yaxshilik, to'g'rilik, haqqoniylik, jasurlik, kamtarlik kabi axloqni tasavvurlarni shakllantirish.

Mehnat tarbiyasi - mehnatga ijobiy munosabatni, mehnat ahliga hurmatni, uning faoliyatiga qiziqishini tarbiyalash.

Aqliy tarbiya - o'quvchilarni aqliy qobiliyatlarini bilim va amaliy faoliyatlarini o'stirish.

Estetik tarbiya - voqeylikni badiiy idrok qila olishni rivojlantirish, san`at asarlariga barqaror qiziqishni tarbiyalash.

Mana shu tarbiyalarni o'quvchilarimizda shakllantirish uchun hadislarning o'rnini juda beqiyosdir. Ota bobolarimiz bizga yozib qoldirgan hadislardan har xil pandu nasihatlardan o'quvchilarimizning ongiga didaktik o'yinlar orqali interfaol usullar singdirib borsak juda yaxshi natijalarga erishamiz.

Didaktik o'yinlar boshlang'ich sinflarda ta'lim tarbiyaning samarali bo'lishiga o'quvchilarning o'quv - bilish faoliyatini muvofaqiyatli boshqarishga, bilim va tarbiyani oson egallashlariga, ularning bilim olishga bo'lgan qiziqishini orttiradi.

HADISLAR VA HIKMATLI SO'ZLAR

Oz – oz o'rganib dono bo'lur
Qatra qatra yig'ilib daryo bo'lur.

O'zing suygan narsani boshqalarga ham ravo ko'r.

Otang o'tirgan uyning tomiga chiqma.

Bilmaganni so'rab o'rgangan olim,
Orlanib so'ramagan o'ziga zolim.

Tan sihatlikni tilasang toza va ozoda yur.

Shunga o'xshash har xil hadislar va hikmatli so'zlardan foydalanishimiz mumkin. Bu hadislarni o'quvchilar ongiga tez va oson yetib borishi uchun didaktik o'yinlardan foydalanamiz.

Masalan: "Bo'lishi mumkin emas" o'yinida hadislarni qo'llamoqchi bo'lsak bu o'yinni shunday o'tkazamiz.

“BO‘LISHI MUMKIN EMAS”

Bu o‘yinni o‘tkazishda o‘quvchilarni 6 tadan qilib guruhlarga bo‘lib olamaiz. Har bir guruhga 3 tadan hadislarni ayrim so‘zlari o‘zgartirib aytiladi va o‘quvchilar tomonidan topiladi ma‘nosi tushuntirib beriladi.

1 - guruhga

1. Bilmaganni so‘rab o‘rgangan zolim,
Orlanib so‘ragan birovga zolim.
2. Otang o‘tirgan uyning tomiga chiq.
3. Jannat onalar boshi ustidadir.

2 - guruhga

1. Oz - oz o‘rganib aqlsiz bo‘lur,
Qatra- qatra yig‘ilib tomchi bo‘lur.
2. Uying keng bo‘lsa ham ko‘nglingni tor qil.
3. Kambag‘alning baxlligini ko‘rsa
Boyning saxiyli oshar.

3 - guruhga

1. Nosog‘lom odam tabiatning eng bebaho asaridir.
2. Yaxshilik qilmoqchi bo‘lsang avval otangga, yana otangga va yana otangga so‘ngra onangga yaxshilik qil.
3. Ko‘ngli ochiqning yo‘li yopiq,
Qo‘li ochiqning ko‘ngli yopiq.

Va boshqa guruhlarga ham xuddi shunday hadislardagi so‘zlarning o‘zgartirib yozib guruhlarga tarqatib chiqiladi va vaqt ajratib beriladi. Qaysi guruh 1 – bo‘lib so‘zlarni to‘g‘ri joyiga qo‘yib o‘qisa va ma‘nosini to‘liq tushuntirib bersa o‘sha guruh g‘olib sanaladi va o‘qituvchi tomonidan rag‘batlantiriladi.

Luqmoni Hakimdan: “Odobni kimdan o‘rganding?” deb so‘radilar Luqmon Hakim javob berdi: “Odobni beodoblardan o‘rgandim, ularning harakatlaridagi menga ma‘qul bo‘lmagan narsalardan o‘zimni saqladim”.

Biror esli kishiga hatto hazil so‘z aytsang,
U shundan ham o‘ziga chiqaradi xulosa.
Ammo axmoq kishiga yuzlab hikmat o‘rgatsang,
Barchasi uning uchun tuyilar hazil narsa.
Biz yana “sirli so‘z” o‘yinidan foydalanamiz.

“SIRLI SO‘Z” O‘YINI

O‘quvchilarni tarbiyasida hadislardan, hikmatli so‘zlardan foydalanishda “sirli so‘z” o‘yinini qo‘llaymiz.

Bu o‘yinda o‘qituvchi o‘quvchilarga sirli katakchalardagi so‘zlarni topishni aytadi. Har bir qatordagi katakchalarga yozilgan ortiqcha harflarni o‘chirib tashlansa ibratli gap kelib chiqadi.

1 - guruh

sh	a	i	r	i	o	n
s	e	o`	z	d	a	n
o	t	r	t	a	i	q
s	i	a	d	a	q	a
y	a	o`	l	b	k	q

2 - guruh

b	i	k	l	a	i	m
b	a	o	y	l	i	k
k	u	a	l	i	t	i

Bilim boylik kaliti

Shirin so‘zdan ortiq sadaqa yo‘q

3 - guruh

o	k	t	a	l	a	r
s	a	l	o`	k	z	i
a	q	l	n	i	n	g
k	o`	z	l	o	k	i

4 - guruh

j	o`	a	n	n	a	t
o	l	n	a	l	a	r
o	l	y	k	o	g`	i
o	k	s	t	i	d	a

Otalar so‘zi -

- Aqlning ko‘zi.

Jannat onalar oyog‘l ostidadir

O‘quvchilarni har xil didaktik o‘yinlar orqali tarbiyasini shakllantirib boramiz.

Darsning texnologik xaritasi

Mavzu: Mag`zi shirin. Sobit G`afurov
Mavzuga oid tayanch tushunchalar: Bahor, ota, navqiron, o`rik daraxti, porloq kelajak, nihol, maktab bog`i.
Dars soati: 45 daqiqa
O`quv jarayonini amalga oshirish texnologiyasi:
<p>Metodi: “Bingo” texnologiyasi, og`zaki, yozma, muammoli izlanish, didaktik o`yinlar, “Kimning guldastasi chiroyli” o`yinlarini tushuntirish;</p> <p>Shakl: jamoa bo`lib kichik guruhlariga bo`lib o`tish;</p> <p>Jihozi: darslik, dars ishlanma, ko`rgazmalar; tarqatma varaqalar.</p> <p>Nazorat: dars davomida rag`bat kartochkalardan foydalanib, baho qo`yish, nazorat og`zaki bo`lmasligi kerak, “Ofarin”, “Tasanno”, “Barakallo” shaklida bo`lishi kerak;</p> <p>Baholash: o`quvchilarni dars davomida olgan bilimlarini baholash. Baholaashda o`quvchilar to`plagan ballarini olgan rag`bat kartochkalariga qarab reyting ballari e`lon qilinadi.</p>
<p style="text-align: center;">Darsning maqsad va vazifalari:</p> <p>Ta`limiy maqsad: O`quvchilarni “Mag`zi shirin” matnini to`g`ri va ravon o`qishga o`rgatish. Mazmunini tushuntirib berish.</p> <p>Tarbiyaviy maqsad: o`quvchilarni to`g`ri so`z, aqlli, odobli bo`lishga o`rgatish, aql tushunchasini kengaytirib, doimo ilg`orlar safida yurishga o`rgatish, “Aql yoshda emas – boshda” tushunchasiga izoh berish;</p> <p>Rivojlantiruvchi maqsad: lug`at boyligini rivojlantirish, mustaqil va mantiqiy fikrlash ko`nikmalarini, og`zaki nutqini rivojlantirish;</p>
Kutilayotgan natija
Dars yakunida o`quvchilar “Mag`zi shirin” matnini to`g`ri va ravon o`qish ko`nikmalariga ega bo`ladilar.

Dars jarayoni va texnologiyasi

Ishning nomi	Bajariladigan ish mazmuni	Metod	Vaqt
1-bosqich. Tashkiliy qism	1. O`quvchilar bilan salomlashish. 2. Navbatchi va davomatini aniqlash. 3. Navbatchiga sinfdan tashqari savollar berish;	Suhbat	4 daqiqa

	<p>4. Sinf va o'quvchilarning darsga tayyorgarligini tekshirish;</p> <p>5. Dars shiorini ishlab chiqish.</p> <p>6. O'quvchilarni kichik guruhlarga ajratish.</p>	Nazorat	
<p>2-bosqich O'tilgan mavzuni so'rash va mustahkamlash</p>	<p>1. "Yelpig'ich" texnologiya</p> <p>2. O'tilgan mavzuni so'rash «Sehrli g'or» didaktik o'yini orqali.</p> <p>3. Uyga berilgan topshiriqlarni tekshirish.</p>	<p>"Yelpig'ich" texnologiya</p> <p>Suhbat «Sehrli g'or» didaktik o'yini</p>	<p>5 daqiqa</p>
<p>3-bosqich. Yangi mavzu bayoni</p>	<p>1. Yangi mavzu: Mavzu "Mag'zi shirin". O'quvchilarga mukammal tushuntiriladi.</p> <p>2. "Bingo" texnologiya tarqatma kartochka orqali guruhlarga tarqatiladi.</p>	<p>Suhbat</p> <p>"Bingo" texnologiya</p>	<p>25 daqiqa</p>
<p>4-bosqich. Yangi mavzuni mustahkamlash</p>	<p>1. Yangi mavzu yuzasidan savol-javob qilish.</p> <p>2. "Tushunchalar tahlili" metodi.</p>	<p>Savol-javob "Tushunchalar tahlili" metodi</p>	<p>5 daqiqa</p>
<p>5-bosqich. Baholash.</p>	<p>O'quvchilarga berilgan barcha topshiriqlar, berilgan savollar, test savollari, orqali to'plagan rag'bat kartochkalari, bahor gullari, geometrik shakllarni, sanab ularning reyting ballarrini e'lon qilish.</p>	<p>Nazorat</p>	<p>2 daqiqa</p>
<p>6-bosqich. Uyga vazifa.</p>	<p>"Mag'zi shirin" to'g'ri va ravon o'qib, darslikdagi savollarga javob berish uyga topshiriq beriladi.</p>	<p>Nazorat</p>	<p>2 daqiqa</p>

Darsning borishi

I. Tashkiliy qism:

O'qituvchi sinfga kiradi, o'quvchilar o'qituvchiga salom beradi.

O'quvchilar: Assalomu alaykum, ustoz.

O'qituvchi: Vaalaykum assalom, aziz bolajonlar. bugungi darsimizni boshlaymizmi?

O'quvchilar: Darsimizni boshlaymiz,
Olg`a qadam tashlaymiz.

O'qituvchi: Gapga chechan, bilimga chanqoq, o'quvchilarim, qanday o'tiramiz?

O'quvchilar: Joyimizda saf tortib o'tiramiz,
Avol-javob qilish uchun shay turamiz.

O'qituvchi: Qani bugun, bolajonlar,
Sinfda kim navbatchi?

O'quvchilar: Bugun darsda a'lochi qiz,
Sevinchbonu navbatchi.

O'qituvchi: Qani bugun darsimizda kimlar qatnashmayaptilar?

Sevinchbonu: Bugun darsga to'liq kelgan o'n to'rt qiz-u, o'n bola.

O'qituvchi: Bugungi sana va kun nomini ayting.

Sevinchbonu: Bugun ikki ming o'n uchinchi yilning o'n to'rtinchi may, haftaning shanba kuni.

O'qituvchi: Sinf va o'quvchilar tozaligini ko'zdan kechirib. Yaqinda bizlar qaysi bayramni nishonladik?

Dinora: 9 – may – Xotira va qadrlash kunini nishonladik

O'qituvchi: Qani bolajonlar, endi darsga qay darajada tayyorgarlik ko'rganingizni tekshirib ko'ramiz. Dars shiori va sinf shiorini ishlab chiqamiz.

O'quvchilar: (birgalikda) dars shiori:
Bilim olib charchamaymiz,
Yurtning koriga yaraymiz.

O'qituvchi: Barakallo, bolajonlarim. Doimo el-yurtning yaxshi kunlarida xizmat qilib maqsadingizga erishing.

Qani bolajonlar, endi darsimizni boshlashdan oldin kichik guruhlariga bo'linib olamiz.

O'quvchilar o'qituvchi stoli ustida chappa qilib qo'yilgan rasmlı kartochkalarnı olamiz. Hozir bahor fasli bo'lgamligi uchun bahor gullarini tanlaymiz. Lola, lolaqizg`aldoq, binafsha, boychechak

gullarining rasmlari tushurilgan kartochkalarni olamiz.

1-guruh "Lola" guruhi

2-guruh "Lolaqizg`aldoq" guruhi

3-guruh "Binafsha" guruhi

4-guruh "Boychechak" guruhi

II bosqich. O`tilgan mavzuni so`rash va mustahkamlash.

O`qituvchi: Qani, aziz bolajonlar, hozir bahor fasli. Bahorda qanday o`zgarishlar bo`ladi? "Yelpig`ich" texnologiya orqali bilib olamiz.

"Yelpig`ich" texnologiya

Har bir guruhga tarqatma kartochka beriladi. "Yelpig`ich" texnologiya texnologiya orqali bu topshiriqni guruhlar bajaradilar. O`quvchilar bu savollarga javobni guruhlar o`rtasida aytadilar.

O`tilgan mavzuni so`rash «Sehrli g`or» didaktik o`yini orqali.

O`qituvchi: O`tilgann mavzuimizni kim aytadi?

O`quvchilar: "E`zoz" matni.

«Sehrli g`or» didaktik o`yini

Aziz bolajonlar sehrli g'orning ichida bugungi mavzuning nomi yashirgan. Agar sherning savollariga javob bera olsak g'or eshigi ochiladi. Qaysi guruh savollarga birinchi javob bersa o'sha guruh eshikni ochadi.

1. Bobo bilan Nodir qayerda borishdi?
2. "Motamsaro ona" yodgorligi haqida nimalarni bilasiz?
3. Xotira va qadrlash kuninig ma'nosi nimadan iborat ekan?
4. Siz 9 – Mayda Mustaqillik maydonida bo'lganmisiz?

O'qituvchi: o'quvchilarni xattaxtaga yozilishi, savollarga javob bergani aniqlab guruh o'quvchilariga rag'bat kartochkalarini berib chiqdi.

Rag'bat kartochkalari quyidagicha ballanadi:

Ofarin : 3 baho – sariq rang

Barakallo : 4 baho – ko'k rang

Tasanno : 5 baho – qizil rang kartochkalar berildi.

III bosqich. Yangi mavzu bayoni:

Mag'zi shirin.

Bahor keldi. O'riklar gulag burkandi. Lekin Hamroboy otaning hovlisidagi bir tup o'rik gullamadi. Har bahor o'rik qiyg'os gullaganda otaga olam – olam quvonch olib kelardi. Ammo bu yil...

Hamroboy ota hasrat bilan o'rikning g'adir – budurb tanasini qo'llari bilan ohista siypaladi. Uning ko'z oldiga o'g'li Rustamjon keldi. Ota: "O'g'lim bu o'rikni o'z qo'li bilan o'tqazgan edi. Qaribdi, ha, qaribdi", dedi va ko'zlariga yosh qalqidi.

Otaning yosh, navqiron o'g'li Rustamjon jangda halok bo'lgan edi. Ota shu o'rik orqali eslab, Rustamjoni ko'rganday bo'lib yurardi.

Ota xayol surib:

- Men bu o'rik daraxtini o'g'lim xotirasi uchun parvarish qilardim. Bu ham qaribdi, - deb chuqur xo'rsindi.

Shunda otadan xabar olgani kelgan bolalar:

- Yo'q, xafa bo'lmang, otajon! Bizning porloq kelajagimiz uchun jonini fido etgan Rustamjon aka yashaydi. U hamisha biz bilan. O'rik qurib qolgan bo'lsa, atrofida danagidan chiqqan nihollar bor. Biz ularni avaylab olib, maktabimiz bog'iga ekkani keldik. Bu o'rik avval bitta bo'lsa, endi yuzta, mingta bo'ladi, - deyishdi otani yupatib.

* * *

Hamrobay ota mayday o'rik nihollarini maktab bog'iga o'tqazishda qatnashdi.

Ko'p o'tmay maktab bog'idagi yosh o'rik daraxtlari hosilga kirdi. Ota va bolalarning quvonchi cheksiz edi.

Ota yirik- yirik, shirin – shirin o'rikdan bolalarga olib berib:

- Hayot totli, danagidan mag'zi shirin bo'larkan, deganlari shu ekan, - dedi.

-

“Bingo” texnologiyasi.

Guruhlarga topshiriq beriladi, tarqatma varaqa orqali.

Ota nimalar haqida o'yladi?	
	Nima uchun Hamrobay otaning ko'zlariga yosh qalqidi?
Bolalar otani nima deb yupatdilar?	
	“...yosh qalqidi”so'zlari o'rnida qanday so'z ishlatish mumkin?

Hozir esa qani yana bir marta qo'llarimizni dam oldirib, dam olish daqiqasini o'tkazamiz.

Dam olish daqiqasi.

O'quvchilar: Qushlar uchib keldilar,

Asta yerga qo'ndilar.

Donlarini yedilar

Yana uchib ketdilar.

IV bosqich. Yangi mavzuni mustahkamlash.

Oqituvchi: Barakallo, bolajonlar endi yangi darsimizni mustahkamlaymiz, savol – javob orqali va “Tushunchalar tahlili” metodi orqali.

“Tushunchalar tahlili” metodi

Tushuncha	Mazmuni
O'rik	
Nihol	
Xotira	

O'qituvchi: Judayam yaxshi to'liq va aniq javob berdingiz. Qani endi hammangiz to'g'ri o'tirib oling-chi, darsimizni yakunlashdan oldin to'plagan ballaringizni bir hisob-kitob qilaylik-chi.

V bosqich. Baholash.

O'qituvchi: Bu darsimizda o'tilgan va o'tgan darsimiz yuzasidan savol-javob qilib olgan baholarimizni e'lon qilamiz.

“Lola” guruhi- 5

“Binafsha” guruhi - 5

“Boychechak” guruhi - 5

“Lolaqizg`aldoq” guruhi - 5

Dinora – 4

Sevinch – 5

Mana bolajonlarim

Darsimiz bo'ldi tamom

Ammo mening sabog`im

Etadi hali davom

Sizga hali juda ko'p

Bilim tuxfa etaman.

Sizlarni dono qilgach

Maqsadimga yetaman.

VI bosqich. Uyga vazifa.

“Mag`zi shirin” to'g'ri va ravon o'qib,darslikdagi savollarga javob berish uyga topshiriq beriladi. Tez aytishni tez aytamiz:

Qantak o'rikning qoqisi qanddek shirin.

XULOSA

Donishmandlarimiz aytganidek hamma inson har xil bo'lib, shakllanib boradi. Inson tug'ilganida gunohsiz qalban pok, toza bo'lib tug'iladi, faqat biz ota – onalar, o'qituvchilar ularni boshdano' to'g'ri tarbiyalab borishimiz kerak. Ota – onalar ham, o'qituvchilar ham bolalar tarbiyasida ko'proq, hadislardan foydalansak, bolalarni tarbiyasini adashmasdan to'g'ri olib borgan bo'lar edik.

Hadislar Muhammad payg'ambarning sunnatlari bo'lib, mazmunan har bir mo'minning ishonchini, e'tiqodini mustahkamlaydi va shu bilan insonni ma'naviy kamolatga davat etadi. Shu sababdan mustaqil O'zbekistonimizning mustqil fikrli, ongli yoshlarni tarbiyalashda Hadisi sharifdan biz barcha o'qituvchilar foydalanishimiz kerak. Shundagina biz o'quvchilarimizni kelajakda yetuk va barkamol komil insonlar qilib tarbiyalashimiz kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat yengilmas kuch”. Toshkent. “Ma’naviyat”. 2008 – yil.
2. Karimov I.A. “Sog`lom avlod bizning kelajagimiz”. – Toshkent. “Abu Ali Ibn Sino”. 2000 – yil.
3. Karimov I.A. “Bizdan ozod va obod Vatan qolsin”. Toshkent. “O‘zbekiston”. 2000 – yil.
4. Eshmuxamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. “Ta’limda innovatsion texnologiyalar”. Toshkent. 2008 – yil.
5. Haydarov K., Ziyayev S. “Milliy g`oya va ma’naviy tarbiya”. Samarqand 2011 yil.
6. Yusupova P. “Maktabgacha tarbiya pedogogikasi”. Toshkent. “O‘qituvchi” 1993 - yil.
7. Tal’at G`offurova. “Boshlang`ich ta’limda zamonaviy pedogogik texnologiyalar”. “Tafakkur nashriyoti”. Toshkent 2012 - yil.
8. Sotimxon Xoji. Ma’rifat sho’basi. Odobnoma. 1992 yil.
9. Rizayev S. 70 hadisdan. Toshkent 1999 – yil. “Maharot”. Iste’dodli yoshlar jurnali

MUNDARIJA

Kirish	3
O'quvchilarning ruhiy taraqqiyotida tarbiya va ta'limning yetakchi o'rni	5
O'quvchilar tarbiyasida hadislardan foydalanish	7
O'quvchilar tarbiyasida hadislardan foydalanishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish dars ishlanmasi	9
Xulosa	21
Foydalanilgan adabiyotlar	22

TUXTAYEV OLIMJON XOLMURODOVICH

**BOSHLANG'ICH SINFLARIDA HADISLARDAN
FOYDALANISHNING TARBIYAVIY AHAMIYATI**

Texnik muharrir *Abdullayev F.*

Terishga berildi: 8.01.2021 y.

Bosishga ruxsat berildi: 12.01.2021 y.

Ofset bosma qog'ozi. Qog'oz bichimi 60x84 ¹/₁₆.

«Cambria» garniturasini. Ofset bosma usuli.

1,5 bosma taboq Adadi:50nusxa.

Buyurtma №1/20

Samarqand viloyat xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash
va ularning malakasini oshirish hududiy markazi
bosmaxonasida chop etildi.

Samarqand shahar, Boysunqur ko'chasi 3-uy.